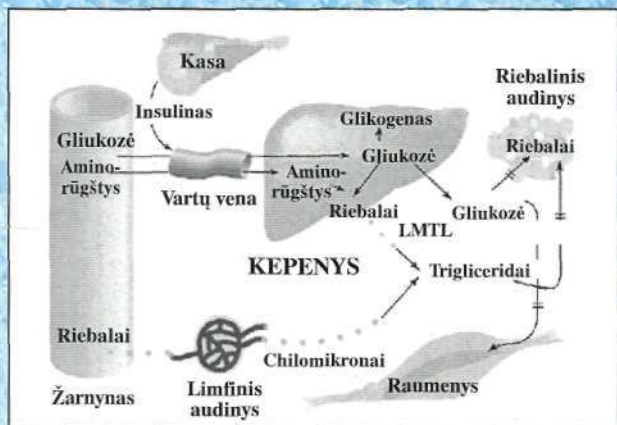

AUDINIŲ IR ORGANŲ SISTEMŲ BIOCHEMIJA

Turinys

1. NERVŲ SISTEMA. <i>Laima Ivanovienė</i>	3
1. Nervų sistema	4
1.1. Nervų sistemos funkcijų molekuliniai mechanizmai	4
1.1.1. Nervų sistemos ląstelių struktūros ypatybės	4
1.2. Neuronų kūno ir citoskeleto struktūra	9
1.3. Neuronų membrana	14
1.3.1. Potencialo valdomi kanalai	15
1.3.2. Ligandų valdomi kanalai	17
1.4. Veikimo potencialo susidarymas ir plitimas	20
1.4.1. Veikimo potencialo perdavimas per sinapses	22
1.4.1.1. Nervinio impulso perdavimas per elektrines sinapses	24
1.4.1.2. Nervinio impulso perdavimas per chemines sinapses	26
1.4.2. Neuromediatoriai	29
1.4.2.1. Katecholamininiai neuromediatoriai	30
1.4.2.2. Indolamininiai neuromediatoriai	34
1.4.2.3. Histaminas	37
1.4.2.4. Acetilcholinai	38
1.4.2.5. Aminorūgštys kaip neuromediatoriai	41
1.4.2.6. Sinapsinių pūslelių apykaita	44
1.4.2.7. „Didieji“ neuromediatoriai	50
1.4.2.8. Neuromediatorių apykaitos sutrikimai	51
1.5. Postsinapsinės ląstelės atsakas į neuromediatorių	52
1.5.1. Jonotropiniai receptoriai	52
1.5.2. Jonotropinių receptorių funkcijų sutrikimai	53
1.5.3. Metabotropiniai receptoriai	55
1.5.4. Tam tikrų nervų sistemos ligų molekuliniai mechanizmai	62
2. AKIS IR REGA. <i>Antanas Praškevičius, Laima Ivanovienė</i>	69
2. Akis ir rega	70
2.1. Regos jutimo sistema	70
2.1.1. Išorinis akies dangalas	72
2.1.2. Vidurinis akies dangalas	76
2.1.3. Vidinis akies dangalas	76
2.1.4. Akies obuolio branduolys	82
2.2. Šviesos signalo perdavimas	90
2.2.1. Rodopsinas	90
2.2.2. Šviesos signalo perdavimo mechanizmas	93

2.2.2.1. Sužadavimo fazė	93
2.2.2.2. Adaptacijos fazė	98
2.2.2.3. Rodopsino atsinaujinimas adaptacijos metu	100
2.3. Kolbelių veikimas	103
3. KAULAI. Jūratė Burneckienė	107
3. Kaulai	108
3.1. Kaulinio audinio sandara ir cheminė sudėtis	108
3.2. Kaulinio audinio mineralinės medžiagos	109
3.3. Apatitas – biogeninis mineralas	110
3.4. Kaulinio audinio organinis matriksas	113
3.4.1. Kolageno struktūra ir apykaita	113
3.4.2. Glikoproteinų struktūra ir apykaita	121
3.4.3. Proteoglikanų struktūra ir apykaita	125
3.4.4. Kalcį prijungiantys baltymai	131
3.5. Kaulo biomineralizacija	132
3.6. Kaulų formavimasis ir augimas	134
3.7. Kaulo persitvarkymas ir atsinaujinimas	137
3.8. Kaulų medžiagų apykaitos reguliavimas	139
3.8.1. Reguliavimas hormonais	139
3.8.2. Reguliavimas, dalyvaujant vitaminams	144
3.9. Mineralinės medžiagos ir kaulų formavimasis	144
4. RAUMENYS. Antanas Praškevičius, Natalija Stasiūnienė	149
4. Raumenys	150
4.1. Raumenų struktūra ir cheminė sudėtis	150
4.1.1. Skersaruožių raumenų struktūra	150
4.1.2. Skersaruožių raumenų cheminė sudėtis	155
4.1.2.1. Raumenų baltymai	155
4.1.2.2. Raumenų azotinės (nebaltyminės) medžiagos	164
4.1.2.3. Raumenų neazotinės organinės medžiagos	166
4.1.2.4. Širdies skersaruožių ir lygiųjų raumenų cheminės sudėties ypatumai	166
4.1.2.5. Raumenų cheminės sudėties pokyčiai ontogenezės metu	167
4.2. Skersaruožių raumenų susitraukimo mechanizmas	168
4.2.1. Griaučių skersaruožių raumenų susitraukimo ir atsipalaidavimo reguliavimas	173

4.2.2. Lėtai ir greitai susitraukinėjančios griaučių raumenų skaidulos	175
4.2.3. Širdies raumuo	177
4.3. Lygieji raumenys	179
4.3.1. Lygiųjų raumenų susitraukimo ir atsipalaidavimo reguliavimas	181
4.3.2. Azoto oksidas – lygiuosius raumenis atpalaiduojantis veiksnys	184
4.4. Raumens susitraukimo energijos šaltiniai	187
4.5. Medžiagų apykaitos ypatumai raumenyse	190
4.6. Biocheminiai pokyčiai raumenyse patologijų metu	192
5. KEPENYS. Antanas Praškevičius, Hiliaras Rodovičius	195
5. Kepenys	196
5.1. Metabolinė ir išskiriamoji kepenų funkcijos	197
5.1.1. Kepenų svarba angliavandenių apykaitai	197
5.1.2. Kepenų svarba lipidų apykaitai	204
5.1.2.1. Cholesterolio apykaita	206
5.1.2.2. Tulžis ir tulžies rūgštys	209
5.1.2.3. Ketogenezė	214
5.1.3. Kepenų svarba aminorūgščių ir baltymų apykaitai	218
5.1.3.1. Amoniako detoksikavimas	220
5.1.3.1.1. Amoniako susidarymas ir pernaša	221
5.1.3.1.2. Glutamino sintezė	222
5.1.3.1.3. Asparagino sintezė	225
5.1.3.1.4. Gliukozės – alanino ciklas	226
5.1.3.1.5. Karbamido sintezė	228
5.1.3.2. Kreatino ir kreatinino sintezė	231
5.1.4. Šlapimo rūgšties sintezė ir išskyrimas	233
5.1.4.1. Podagra	234
5.1.5. Hemo katabolizmas ir tulžies pigmentų susidarymas	236
5.1.5.1. Gelta	242
5.1.5.2. Nekonjuguotosios hiperbilirubinemijos	244
5.1.5.3. Konjuguoti hiperbilirubinemija	245
5.2. Detoksikuojančioji kepenų funkcija	246
5.2.1. Dvi biotransformacijos fazės	247
5.2.2. Citochromo P450 reikšmė biotransformacijai	247
5.2.2.1. Citochromų P450 formų įvairovė	248
5.2.2.2. Citochromų P450 nomenklatūra ir bendroji reakcija	248
5.2.2.3. Citochromo P450 ciklas	250

5.2.2.4. Citochromų P450 elektronų pernašos sistemos	252
5.2.2.4.1. Elektronų pernaša endoplazminio tinklo citochromo P450 sistemoje	253
5.2.2.4.2. Elektronų pernaša mitochondrijos citochromo P450 sistemoje	254
5.2.2.5. Citochromo P450 biologinės funkcijos	255
5.2.3. I fazės biotransformacijos reakcijos	257
5.2.3.1. Oksidacijos reakcijos	257
5.2.3.2. Redukcijos reakcijos	262
5.2.3.3. Hidrolizės reakcijos	265
5.2.4. II fazės biotransformacijos reakcijos	268
5.2.4.1. Konjugacija su gliukurono rūgštimi	268
5.2.4.2. Konjugacija su sulfato rūgštimi	272
5.2.4.3. Konjugacija su acto rūgštimi	274
5.2.4.4. Metilinimas	275
5.2.4.5. Konjugacija su tiosulfatais	278
5.2.4.6. Konjugacija su α -aminorūgštimis	279
5.2.4.7. Konjugacija su glutationu (merkaptūrorūgščių susidarymas)	280
5.2.4.8. Dviguboji konjugacija	282
5.2.5. Aspirino biotransformacija	283
5.2.6. Alkoholio (etanolio) metabolizmas	284
5.2.7. Biogeninių aminų detoksėjimas	286
5.2.8. Baltymų puvimo produktų, susidariusių storojoje žarnoje, detoksėjimas	287

6. VIRŠKINIMO SISTEMA. Antanas Praškevičius,

<i>Natalija Stasiūnienė</i>	293
6. Virškinimo sistema	294
6.1. Virškinamojo kanalo sultys	295
6.1.1. Seilės	295
6.1.2. Skrandžio sultys	297
6.1.3. Tulžis	299
6.1.4. Kasos sultys	300
6.1.5. Plonosios žarnos sultys	301
6.1.6. Storoji žarna	304
6.2. Membraninis virškinimas	305
6.3. Angliavandenių virškinimas ir rezorbcija	306

6.3.1. Angliavandenių rezorbcija	309
6.4. Baltymų virškinimas ir rezorbcija	311
6.4.1. Skrandžio sulčių proteazės	311
6.4.2. Dvylikapirštės ir plonosios žarnų proteazės	312
6.4.3. Proteazių inhibitoriai	319
6.4.4. Aminorūgščių rezorbcija	320
6.5. Lipidų virškinimas ir rezorbcija	322
6.5.1. Trigliceridų virškinimas	325
6.5.2. Fosfolipidų virškinimas	327
6.5.3. Steridų hidrolizė	330
6.5.4. Lipidų rezorbcija ir resintezė	330
6.5.5. Trigliceridų resintezė	331
6.5.6. Fosfolipidų rezorbcija ir resintezė	336
6.5.7. Cholesterolio rezorbcija	337
6.6. Vitaminų rezorbcija	338
6.7. Mineralinių medžiagų ir vandens rezorbcija	341
6.8. Virškinimo reguliavimas	347
6.9. Procesai storojoje žarnoje	348
7. KRAUJAS. Leonardas Lukoševičius	353
7. Kraujas	354
7.1. Organizmo vidinė terpė	354
7.1.1. Kraujo savybės	354
7.2. Kraujo baltymai	357
7.2.1. Kraujo plazmos baltymai	358
7.2.2. Hemoglobino struktūra ir biologinė svarba	367
7.2.3. Kraujo plazmos fermentai	395
7.3. Kraujo lipidai	397
7.3.1. Lipoproteinų apykaitos sutrikimai	408
7.3.2. Cholesterolis ir aterogenezė	410
7.4. Hemostazė	414
7.4.1. Kraujo krešėjimo sistema	415
7.4.2. Prieškrešuminė kraujo sistema	426
7.5. Kraujo imuninės sistemos ir kraujo grupės	430
7.6. Eritrocitų medžiagų apykaitos ypatumai	446
7.7. Kraujo reguliavimo funkcija	455
7.8. Svarbiausios kraujo, šlapimo ir smegenų skysčio orientacinės biocheminės normos	461
7.9. Nevartotinių vienetų perskaičiavimas į tarptautinius	471

8. INKSTAI IR ŠLAPIMAS. <i>Hiliaras Rodovičius</i>	475
8. Inkstai ir šlapimas	476
8.1. Inkstų struktūra	476
8.2. Epitelio funkcinė struktūra	477
8.3. Inkstų funkcinis aktyvumas	479
8.4. Glomerulų kapiliarų pamatinė membrana normos atvejais ir sergant įvairiomis ligomis	480
8.5. Šlapimo sudėtis	482
8.5.1. Normaliosios šlapimo sudėtinės dalys	482
8.5.2. Patologinės šlapimo sudėtinės dalys	484
8.6. Inkstų aprūpinimas energija	484
8.7. Vandens rezorbcija inkstų kanalėliuose	485
8.8.1. Natrio ir chloro jonų rezorbcija	491
8.7.1. Vandens rezorbcija proksimaliniuose kanalėliuose	485
8.7.2. Vandens rezorbcija Henlės kilpoje	487
8.7.3. Vandens rezorbcija distaliniuose ir surenkamuosiuose kanalėliuose	488
8.8. Elektrolitų rezorbcija	491
8.8.2. Kalio jonų rezorbcija	493
8.9. Gliukozės rezorbcija	494
8.10. Aminorūgščių rezorbcija	495
8.11. pH reguliavimas	498
8.12. Inkstų svarba eritropoezei	502
9. PIENO LIAUKOS, PIENAS. <i>Antanas Praškevičius, Laima Ivanovienė</i> ...	503
9. Pieno liaukos, pienas	504
9.1. Pieno liauka ir jos funkcija	504
9.1.1. Pieno išskyrimas	504
9.2. Pienas	505
9.2.1. Karvės pieno fizikinės savybės	506
9.2.2. Pieno sudėtis	507
9.2.2.1. Pieno baltymai ir azotinės medžiagos	507
9.2.2.2. Pieno angliavandeniai	510
9.2.2.3. Pieno lipidai	513
9.2.2.4. Mineralinės medžiagos	517
9.2.2.5. Pieno vitaminai	519
9.2.2.5.1. Riebaluose tirpūs vitaminai	519
9.2.2.5.2. Vandenyje tirpūs vitaminai	520
9.3. Laktacijos reguliavimas hormonais	522
9.4. Priešpienis (krekenos)	522
9.5. Ožkų pienas	523
Literatūra	524